

To: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl]
Cc: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl]
From: [redacted]
Sent: Thur 2/11/2021 2:29:42 PM
Subject: RE: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd
Received: Thur 2/11/2021 2:29:43 PM

Ha [redacted]

Ik stel voor om deze cijfers niet in deze TK-brief te noemen:

- Wij kunnen deze cijfers nog niet echt duiden.
- Ik twijfel of dit steunpakket daarvoor een echte (deel)oplossing biedt.

Groeten,

[redacted]

Van: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>
Verzonden: donderdag 11 februari 2021 15:22
Aan: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>
Onderwerp: RE: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Kan misschien toch die zelfmoord erbij? Die cijfers zijn best schokkend

---

Van: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>
Verzonden: donderdag 11 februari 2021 15:18
Aan: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>
CC: [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>; [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>; [redacted] [redacted] [redacted]@minvws.nl>
<[redacted]@minvws.nl>
Onderwerp: RE: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Ha [redacted]

De zin voor TK-brief incl bronvermelding:

5.1.2i Concept

Voor wie meer cijfers en plaatjes wil:

5.1.2i Concept

Groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 15:00

Aan: 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >

CC: 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >; 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >

Onderwerp: RE: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Doen we!

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 14:59

Aan: 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >

CC: 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >; 5.1.2e) < 5.1.2e @minvws.nl >

Onderwerp: RE: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Top! Hier kunnen we denk ik wel wat mee.

Graag een bullet waarin je een onderstaande zaken meeneemt met bronvermelding in voetnoot. Dan kan ik het rechtstreeks kopiëren in brief. ☺

Van: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 14:57

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>

Onderwerp: FW: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Urgentie: Hoog

Ha 5.1.2e

Zie hieronder. We hebben het echt breed uitgezet, zoals je ziet. Dit zijn de beste data die we op dit moment kunnen leveren. Dat waren ook de verwijzingen die we in vorige versie van de brief hebben opgenomen. De data zijn overigens wel consistent tussen alle polls/onderzoeken die zijn uitgezet onder jongeren. FYI Kindertelefoon heeft ook geen beter bruikbare data.

Wij denken, alles overwegende, dat we de verwijzing naar I&O en Emma Kinderziekenhuis nog de beste optie is.

Gr. 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 14:48

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>

Onderwerp: FW: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Ha 5.1.2e

Er zijn veel onderzoeken, maar geen een die een betere weergave geeft dat I&O Research t.a.v. mentale gevolgen voor jongeren vergeleken met anderen. Hierbij een aantal opties voor in de brief:

- I&O research: Vooral onder jongeren is het eenzaamheidsgevoel toegenomen. 69% van de jongeren (18-24 jaar) voelen zich eenzamer door deze coronacrisis t.o.v. 37% van alle Nederlanders.
- Emma Kinderziekenhuis Amsterdam UMC: T.o.v. 2018 geven kinderen aan dat ze zich minder gezond voelen. Ze hebben 5% meer slaapproblemen, 7% meer boosheid, 10% meer somberheid en maar liefst 15% meer angstklachten. Het percentage kinderen met dusdanig ernstige angstklachten dat er op zijn minst hulp aangeboden zou moeten worden, verdubbelde van 8% naar 16%.
- 113 Zelfmoordpreventie: 80% van de hulpvragers bij 113 Zelfmoordpreventie is onder de 30 jaar. Dit is met 31% toegenomen in coronatijd
- SCP: De gemiddelde tevredenheid met het leven is in coronatijd voor jongeren (16-24 jaar) gedaald terwijl deze voor andere leeftijdsgroepen redelijk stabiel is gebleven.
- Of die van 1vandaag

Groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@nji.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 14:11

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@nji.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@minvws.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@nji.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@nji.nl>

Onderwerp: RE: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Dag 5.1.2e

Met dank aan collega's 5.1.2e we hebben een aantal onderzoeken gevonden die iets zeggen. Veel is het niet helaas.

www.Coronabarometer.nl → met mogelijk een uitsplitsing naar de groep 18-30 (waarin je bijvoorbeeld ziet dat jongeren op alle thema's rondom mentale gezondheid slechter scoren dan gemiddeld.

Echter is hierbij een belangrijke kanttekening dat het gaat om de Noord-Nederlandse respondenten en dat er weinig onderbouwing is van de onderzoeksmethode. Maar de manier van hoe het in kaart is gebracht in de monitor, is wel een mooi voorbeeld!

Gevolgen mentale gezondheid – SCP

Publicatiedatum: 7 juli 2020

Methode: Literatuuronderzoek

Resultaten: [Verwachte gevolgen van corona voor de psychische gezondheid](#)

Het SCP bracht begin juli 2020 een rapport uit over de psychische gevolgen van de coronacrisis voor de Nederlands bevolking. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken, maar het SCP spreekt wel zorgen uit over de gevolgen van de crisis op het welbevinden van mensen. Onder jongeren lijken er vooral problemen te ontstaan op gebied van eenzaamheid en stress. Het SCP geeft daarbij aan dat ons zorgstelsel nu al lange wachtlijsten kent en dat toename van psychische problemen onder jongeren zeer kritische gevolgen kan hebben.

Welbevinden ten tijde van corona - SCP

Publicatiedatum: 4 december 2020

Methode: Vragenlijst (meerdere metingen)

Respons: 2.433 LISS panelleden van 16 jaar en ouder

Opmerking representativiteit: Gewogen op geslacht, geslacht, leeftijd, opleiding en huishoudsamenstelling

Resultaten: [Welbevinden ten tijde van Corona](#)

In oktober voerde het SCP een derde meting naar het welbevinden van Nederlanders tijdens de coronacrisis, nadat dit eerder in mei en juli was onderzocht. In het onderzoek wordt specifiek onderscheid gemaakt tussen verschillende leeftijdsgroepen, waarbij ook wordt gekeken naar 16-24 jarigen. Hoewel het cijfer dat Nederlanders hun leven geven niet veel is veranderd ten opzichte van 2019, is dit onder jongeren wel licht gedaald naar gemiddeld een 6,8. Het SCP spreekt ook over eventuele lange termijn effecten van de coronacrisis op het mentaal welbevinden, bijvoorbeeld als meer mensen economisch geraakt worden.

Mentaal welbevinden kinderen en jongeren - Emma Kinderziekenhuis Amsterdam UMC

Publicatiedatum: 18 oktober 2020 (voorlopige resultaten)

Methode: Vragenlijst

Respons: Ongeveer 1000 kinderen en jongeren tussen de 8 en 18 jaar

Resultaten: [Coronamaatregelen maken jongeren angstiger en somberder](#)

Uit onderzoek van het Emma Kinderziekenhuis Amsterdam UMC blijkt dat de mentale gezondheid van kinderen en jongeren achteruit is gegaan in tijden van de coronacrisis. De kinderen en jongeren zijn tijdens de eerste lockdown in april ondervraagd en de uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten in 2018. Hieruit blijkt dat de kinderen en jongeren meer slaapproblemen, boosheid, somberheid en angstgevoelens ervaren dan destijds. Daarnaast voelen zij zich minder gezond. 90 procent van de ondervraagden geeft aan dat zij negatiever in het leven staan vanwege de coronamaatregelen. De onderzoeker benadrukt dan ook het belang om de mentale gezondheid van onze jeugd goed te bewaken in deze tijd. Daarnaast is het essentieel voor hulpverleners aan jeugdigen om tijdig getest te kunnen worden.

Stemming, empathische gevoelens en het prosociale gedrag in coronatijd – Erasmus Universiteit en Universiteit Leiden

Publicatiedatum: 7 oktober 2020

- Methode: Dagelijkse vragenlijsten

- Respons: 53 adolescenten tussen de 10 en 20 jaar.

- Resultaten: [A daily diary study on adolescents' mood, empathy, and prosocial behavior during the COVID-19](#)

pandemic

De coronacrisis en de bijbehorende lockdown hebben geleid tot grote veranderingen in de levens van jonge mensen. Dit is een verkennende studie naar het effect van de eerste weken van de pandemie op jongeren tussen de 10 en 20 jaar. De resultaten van dit onderzoek suggereren nadelige effecten op de empathische gevoelens en mogelijkheden tot prosociaal handelen van adolescenten in de eerste weken van de lockdown. Dit zijn beide belangrijke voorspellers voor een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling. De studie laat daarentegen ook een grote veerkracht bij jongeren zien. Ook blijkt dat jongeren als gevolg van de lockdown een grote bereidheid tonen om anderen te helpen.

Er zijn daarnaast [verschillende signalen](#) uit peilingen waaruit naar voren komt dat jongeren veel negatieve gevolgen ervaren op welbevinden tijdens de coronacrisis.

Wij hebben tot op heden echter weinig literatuur (en geen wetenschappelijke onderzoeken) gevonden die een goed onderbouwde vergelijking maken van:

- het zelf gerapporteerde welzijn van jongeren voor en tijdens de coronacrisis
- het zelf gerapporteerde welzijn van jongeren in vergelijking met andere leeftijdsgroepen

Het ontbreekt momenteel ook aan structurele landelijke monitoring op het welzijn van jongeren, buiten dat we monitoren in de GGD-monitor (laatste uit 2019) en de HBSC-onderzoeken (laatste uit 2017).

Er zijn momenteel wel wetenschappelijke onderzoeken in uitvoering, die zijn gesubsidieerd door Zonmw. Bijvoorbeeld:

- [Sociale relaties en mentaal welbevinden bij jongeren vóór en tijdens de coronacrisis: Longitudinale en momentane voorspellers van veerkracht](#)
- [Child and adolescent mental health and wellbeing in times of the COVID-19 pandemic; Elucidating intervention targets to decrease mental health problems and optimize wellbeing in Dutch children with and without a history of mental problems.](#)
- [How do adolescents cope with the Corona-crisis: a smartphone study](#)

En wellicht het [onderzoek van de hulplijn zelfmoordpreventie](#), waarbinnen een toename is van het aantal gesprekken met hulpvragers onder de 30 jaar.

Kortom, dit vraagt om een iets fundamentele gesprek over jeugdmonitoring. Maar dat komt vast binnenkort,

Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 12:43

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @nji.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @nji.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @minvws.nl>

Onderwerp: spoedvraagje: onderbouwing mentaal welzijn jeugd

Ha 5.1.2e

De bewindspersonen vragen zich af of er wetenschappelijke onderbouwing is voor de uitspraken die worden gedaan over mentaal welzijn jeugd. Onderstaande onderzoeken aan sich waren niet (wetenschappelijk) genoeg. Hebben jullie nog andere onderzoeken die aantonen dat de jeugd het zwaarder heeft dan de algehele bevolking? Zoals ik 5.1.2e net appte, als jullie iets hebben voor 15 uur dan zijn jullie onze helden 😊

I&O research (19 nov) onder 2.290 mensen (18+): Vooral jongeren (18-24 jaar) voelen zich nu eenzamer dan voor de coronacrisis

- Vooral onder jongeren nam het eenzaamheidsgevoel toe. In april was al een groter deel het eens met de stelling "Door deze crisis voel ik mij eenzamer dan voor de crisis", dat is nu nog sterker het geval. Maar liefst 69 procent van de jongeren onderschrijft deze stelling (tegen 37% gemiddeld). Van alle 25-plussers samen is 'slechts' 34 procent het eens met deze stelling .
- Waarom voelen jongeren (18-24 jaar) zich zoveel slechter? In een toelichting zeggen ze dat ze zich vervelen, zich eenzaam voelen of depressief zijn. Veel jongeren missen de gezelligheid, de feestjes, hun sociale contacten. Maar vaak gaat het ook dieper, spreken ze van machteloosheid, stress, depressies. Ze vinden de lessen of colleges op afstand moeilijk en voelen zich niet gesteund. Iemand zegt: "Ik ben totaal alleen op emotioneel gebied en ik kan mijn opleiding niet goed volhouden zo."

Amsterdam UMC (18 okt) onder 1000 kinderen (8-18 jaar): Coronamaatregelen maken jongeren angstiger en somberder

- De voorlopige resultaten laten zien dat, vergeleken met 2018, deze kinderen aangeven dat ze zich minder gezond voelen en minder contact hebben met leeftijdgenoten. Ze hebben 5% meer slaapproblemen, 7% meer boosheid, 10% meer somberheid en maar liefst 15% meer angstklachten. Het percentage kinderen met dusdanig ernstige angstklachten dat er op zijn minst hulp aangeboden zou moeten worden, verdubbelde van 8% naar 16%.

- De gezinssamenstelling is bepalend in de uitkomsten: meer kinderen binnen het gezin zorgt voor meer boosheid en frustratie. Kinderen uit een eenoudergezin ervaren meer slaapproblemen en angstklachten.

1Vandaag opiniepanel (8 sept) onder 25.000 mensen 18+. Hoe gaat het met ons in de coronacrisis?

- Vooral jongeren tot 35 jaar lijden mentaal onder de crisis: maar liefst driekwart (74%) zegt tot nu toe last te hebben (gehad) van klachten. Daarmee is de geestelijke sores voor jongeren vele malen groter dan voor oudere leeftijdsgroepen. Van de 65-plussers zegt 48% één of meerdere mentale klachten te hebben (ervaren). Dat is opvallend: de leeftijdsgroep met de meeste gezondheidsrisico's hebben de minste mentale problemen door de coronacrisis. Onzekerheid, sleur en hoge werkdruk. Meest voorkomende klachten onder jongeren zijn stress (40%), eenzaamheid (38%) en aanhoudende vermoeidheid (36%). Naarmate de crisis voortduurt, komen er meer jongeren met klachten bij. In april had 31% stress, kampte 19% met vermoeidheidsklachten en was 26% eenzaam.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Ministerie van VWS – Directie Jeugd

M 5.1.2e
5.1.2e @minvws.nl

5.1.2e